

Datum
2025-02-20

Diarienummer
SN SN-2024/2298.103
Er referens
S2024/0201

Huddinge kommuns remissvar över promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30)

Förslag till beslut

Socialnämnden överlämnar nedanstående till socialdepartementet som Huddinge kommuns yttrande över remissen En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30)

Remissvar

Huddinge kommun vill inför socialdepartementets fortsatta beredning av ärendet framföra nedanstående. Samtliga delar enligt utredningens förslag kommer inte bemötas utan sammanfattande synpunkter lämnas angående vad som särskilt bör beaktas av socialdepartementet.

Erfarenheter från Danmark och Norge

I utredningens uppdrag ingick att redogöra för relevant lagstiftning och praktisk tillämpning i andra nordiska länder och vid en kort sammanfattning av hur liknande lagstiftning har använts i Danmark och Norge syns att tillämpningen inte varit så omfattande.

Den övergripande inställningen är att det finns ett behov av tydliga riktlinjer och kompetenshöjande insatser riktade till socialtjänstens medarbetare.

Sverige behöver en strategi som både stärker tilliten och ger socialtjänsten mandat att ingripa tidigt.

Danmark

Danska myndigheten Ankestyrelsen fick i uppdrag av danska Socialdepartementet att undersöka huruvida kommunerna tillämpar bestämmelserna om föräldraförelägganden respektive barn- och ungdomsförelägganden i enlighet med lagstiftarens intentioner. Undersökningen överlämnades i september 2023. Av denna framgår att antalet föräldraförelägganden sjönk från 93 beslut år 2019 till 49 beslut år 2021. Antalet barn- och ungdomsföreläggande var betydligt färre. År 2019 fattades sju beslut och år 2021 fattades nio beslut.

Huddinge Kommun

Postadress
Huddinge kommun
Socialförvaltningen 141 85
Huddinge

Besök
Gymnasietorget 1

Tfn 08-535 300 00
Tfn vxl 08-535 300 00

sof@huddinge.se
www.huddinge.se

Datum
2025-02-20

Diarienummer
SN SN-2024/2298.103

Kommunerna beskrev att några föräldrar efterlevde föreläggandet till följd av det överhängande hotet om ekonomisk sanktion vid bristande efterlevnad utan att nödvändigtvis ha fått en förståelse för orsakerna till att föreläggandet meddelades. Kommunerna uppgav vidare att de upplevde att om föräldrarna inte fått någon insikt genom beviljade frivilliga insatser kommer ett föräldraföreläggande i de flesta fallen inte att hjälpa.

Beslut om barn- och ungdomsförelägganden var, under de år som undersökningen avser, mycket sällsynta. Flera kommuner uppgav att avsaknaden av sanktionsmöjligheter medförde att barnet eller den unge saknade tillräckliga incitament att utföra de föreskrifter som beslutats. Några kommuner uppgav också att innehållet i föreskrifterna inte skiljde sig avsevärt från handlingsplaner eller andra frivilliga överenskommelser. Den unge upplevde således ingen skillnad när insatser på frivillig väg övergick till ett beslut om barn- och ungdomsföreläggande.

Norge

Beslut om föräldraföreläggande är sällsynta enligt norska Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. En orsak till det kan vara att frivilliga insatser ofta är att föredra. Samarbetet mellan myndigheterna och föräldrarna är viktigt för att insatser ska fungera såsom är avsett och det kan vara svårare att få till om föräldrarna inte samtycker till insatsen och saknar motivation. Det norska forskningsinstitutet NTNU Samfunnsforskning har på uppdrag av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet genomfört en utvärdering av bestämmelserna om föräldraföreläggande. Av en rapport publicerad år 2021 framgår att det är tydligt att tjänstepersoner inom barn- och familjeomsorgen gör allt de kan för att undvika beslut om förelägganden. Såväl tjänstepersoner som ledamöter i barneverns- og helsenemnda menar att motivation och insikt hos föräldrarna verkar vara avgörande för om insatserna har en positiv effekt varför insatser på frivillig väg är att föredra.

Fördelar enligt utredningen

Mer ingripande åtgärder kan undvikas

Utredningen beskriver att det är negativt att socialnämnderna i många fall avvaktar med att agera till dess att situationen har blivit så allvarlig att förutsättningarna för vård med stöd av 2 eller 3 §§ LVU är uppfyllda och att förslaget skulle ge ökade möjligheter för socialnämnderna att agera tidigare.

Barn och unga som till följd av sitt eget beteende bedöms vara i behov av insatser i öppna former kan redan i dag tvingas delta i sådana insatser enligt bestämmelsen om s.k. mellantvång i 22 § LVU. Bestämmelsen riktar inte in sig på yngre barn utan är begränsad till barn och unga vars behov av stöd grundar sig i en egen beteendeproblematik men i Socialstyrelsens vägledning¹ om tillämpningen understryks ändå vikten av att föräldrar involveras i arbetet med att stödja den unge eftersom det många gånger är en förutsättning för en lyckad behandling att både föräldrar och andra viktiga personer runt familjen deltar i insatsen.

Möjligheten att besluta om mellantvång enligt 22 § LVU tillkom utifrån liknande omständigheter som nuvarande, att steget mellan frivilliga insatser enligt

---

¹ Socialstyrelsen, Förebyggande insatser enligt LVU – En vägledning om tillämpningen av 22 § LVU (2019)

Datum
2025-02-20

Diarienummer
SN SN-2024/2298.103

socialtjänstlagen och tvångsvård med stöd av LVU ansågs vara för stort.

Bestämmelsen tillämpas dock sällan och är inte ändamålsenlig vilket har varit föremål för flera utredningar genom åren. En tidigare genomförd kartläggning av Socialstyrelsen², i syfte att få aktuell kunskap om i vilken utsträckning 22 § LVU tillämpades, visade till exempel att de flesta socialnämnder som besvarade enkäten, 69 procent, ansåg att det oftast går att komma tillräckligt långt med insatser som bygger på samtycke.

Enligt utredningens förslag ska 22 och 23 §§ LVU upphävas och ersättas av bestämmelserna i LIV.

Huddinge kommun instämmer i att det är negativt att stöd ges så pass sent att det kan bli tvunget med övervägande om tvångsåtgärder och hade också önskat att det fanns en bättre möjlighet att agera inom den s.k. gråzonen där behov av stöd är identifierat men motivationen hos vårdnadshavarna samtidigt är bristfällig, för att ge mer träffsäkert stöd för att förhindra en negativ utveckling.

Huddinge kommun ser positivt på utredningens ambition att möjliggöra stöd tidigare till barn, unga och deras föräldrar och instämmer i att frivilliga insatser fortsatt ska vara socialtjänstens främsta verktyg samt att beslut mot den enskildes vilja endast ska ske i undantagsfall, när frivilliga möjligheter är uttömda. Det står även klart att det finns ett behov av tydliga ramar och handlingsutrymme för socialtjänsten att agera, även när det innebär beslut i strid med den enskildes vilja, vilket den föreslagna lagstiftningen syftar till att överbrygga.

Att tvångsinsatser ska ses som ett komplement till arbetet med att bygga relationer, förtroende och partnerskap även om det i vissa fall kan fungera som en sista utväg för att skydda barn och unga, håller Huddinge kommun med om och kan även se att tvångsinsatser kan bidra till att skapa en struktur som initierar viktiga stödprocesser.

Det finns därför skäl att understryka vikten av att tydliggöra hur uppföljning och ansvarsfördelning skulle ske, hur socialtjänsten skulle agera om insatser utan samtycke inte efterlevs samt hur denna lagstiftning ska förhålla sig till mellanrummet mellan SOL och LVU.

Gällande barn eller ungdomar som redan bereds tvångsvård med stöd av LVU anges att beslut om insatser utan samtycke till vårdnadshavare kan bidra till att kontakt mellan barn och vårdnadshavaren främjas, att vårdnadshavarens omsorgsförmåga förbättras, att tvångsvården kan upphöra och att barnet kan flytta hem och återförenas med sina vårdnadshavare.

Sammantaget anser Huddinge kommun att det är positivt om insatser så tidigt som möjligt lyckas hindra barnets eller den unges beteendeproblematik eller vårdnadshavarnas brister i omsorgsförmåga och att det i sin tur medför minskad risk för att problem växer sig större eller att barn och unga behöver beredas tvångsvård med stöd av LVU.

---

² Socialstyrelsen, Kartläggning av tillämpningen av förebyggande insatser enligt 22 § LVU (201

Datum
2025-02-20

Diarienummer
SN SN-2024/2298.103

Stärkt stöd till både yngre och äldre barn

Liksom utredningen hänvisar till har exempelvis Barnombudsmannen och Brå påpekat vikten av att vårdnadshavare får stödinsatser. Även för äldre barn som har utvecklat en egen beteendeproblematik är det viktigt att vårdnadshavarna tar ansvar för sitt föräldraskap.

Enligt resultat från NUSO-projektet³ visas att färre utredningar inleds för yngre barn och antalet aktualiseringar ökar i takt med barnets stigande ålder. Det framgår också i högre grad förekomst av ökad komplexitet i återkommande utredningar, vilket indikerar nyttan av att kunna ge insatser tidigt.

Huddinge kommun instämmer i vad utredningen anger om att stöd till yngre barn behöver tillgodoses genom att vårdnadshavarna utvecklar sin föräldraförmåga och att yngre barn är beroende av vårdnadshavarnas vilja att samarbeta och ta emot stöd och det råder ingen tvekan om att det är önskvärt med tidigt stöd till både yngre och äldre barns vårdnadshavare.

Stärkt rättssäkerhet

Utredningen framför att det är ett dilemma att stöd erbjuds till vårdnadshavare med ett underliggande hot om tvångsomhändertagande, det vill säga att om inte vårdnadshavare frivilligt tar emot erbjudande om insatser kan socialnämndens bedömning bli att barnet behöver beredas vård med stöd av LVU.

Utredningen för ett resonemang om att socialnämnder ibland går för långt i sina försök att motivera till frivilliga insatser och att det kan bli fråga om "pressad frivillighet" eller "samtycke under hot om tvång". Det anges att konkreta anvisningar som formaliseras i beslut skulle ge större tyngd och leda till ökad efterlevnad samt att formaliseringen skulle innebära en stärkt rättssäkerhet genom möjligheten att förutse vilken typ av beslut som kan komma att fattas.

Huddinge kommun delar den bilden.

Socialekreterares profession

Utredningen tar upp ett dilemma som är aktuellt inom många kommuner där socialtjänsten har organiserat sitt arbete genom två delar, en utredande och en behandlande och att dessa två delar inte alltid är överens om det finns förutsättningar för att genomföra aktuell insats, det vill säga om vårdnadshavare är tillräckligt motiverade för att medverka. Det finns inte alltid samsyn kring graden av insikt eller motivation som måste föreligga, vilket kan resultera i att insatsen avslutas utan att den ens har påbörjats eller för tidigt.

Enligt utredningen skulle dess förslag med möjlighet att besluta om insatser trots att vårdnadshavaren inte samtycker kunna bidra till att arbetet internt underlättades, att socialekreterares ansvar stärks, att socialtjänster får mer legitimitet och ökat förtroende.

Huddinge kommun delar den bilden.

---

³ Nationell Uppföljning av Socialtjänstens Omställning (FoU Valfärd Värmland vid Karlstads universitet i samarbete med SKR)

Datum
2025-02-20

Diarienummer
SN SN-2024/2298.103

Tillfällig föräldrapenning

Enligt utredningen finns behov av att underlätta och möjliggöra för föräldrar, och personer som är att likställa med föräldrar, att ta del av insatser i öppna former som har beslutats av en socialnämnd. En möjlighet att erhålla tillfällig föräldrapenning kan bidra till att tillgodose detta behov. Enligt förslaget ska i socialförsäkringsbalken införas en bestämmelse som anger att en förälder som deltar i insatser i öppna former beslutade av en socialnämnd i syfte att stödja föräldrarnas barn ska ha rätt till tillfällig föräldrapenning om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med deltagandet i insatsen.

Rätten till tillfällig föräldrapenning ska gälla både när insatsen riktas till föräldern och när den riktas till föräldrarnas barn under förutsättning att deltagandet är nödvändigt för att uppnå syftet med insatsen. Rätten till tillfällig föräldrapenning ska gälla både för deltagande i insatser i öppna former som har beslutats med samtycke enligt socialtjänstlagen och för insatser i öppna former som har beslutats utan samtycke med stöd av lagen om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas.

Huddinge kommun ställer sig positiv till utredningens förslag i denna del.

Nackdelar enligt utredningen

Nedan redogörs för vad utredningen framför som nackdelar med dess förslag.

Ekonomiska och juridiska konsekvenser

Förslaget föreslås finansieras via det generella statsbidraget. Förslagen kommer innebära ökade kostnader för stat och kommuner samt för flera statliga myndigheter. Två olika scenarier har redovisats för att analysera och uppskatta förslagets förväntade kostnader. Enligt scenario 1 kan förslagen förväntas medföra ökade kostnader för kommunerna med 469 alternativt 581 miljoner kronor per år. Enligt scenario 2 kan förslagen förväntas medföra ökade kostnader för kommunerna med 605 alternativt 751 miljoner kronor per år. Ekonomiskt tillskott kommer därför behöva tillföras kommunerna och berörda myndigheter.

Huddinge kommun förutsätter att samtliga nya ålagda åtaganden finansieras fullt ut enligt rådande finansieringsprincip.

Genom att en helt ny lagstiftning föreslås medför förslaget juridiska konsekvenser. Socialnämnderna kommer delvis få nya arbetsuppgifter och förslagen innebär ambitionshöjningar, vilket kommer att kräva utbildningssatsningar om den nya lagen och andra juridiska förändringar.

Samlad bedömning

Huddinge kommun instämmer i att stöd behöver ges tidigt till barn, unga och deras vårdnadshavare för att motverka en negativ utveckling, och vill betona att målet för samtliga sociala insatser måste fortsatt vara att verka för samtycke, frivillighet och aktivt deltagande mellan socialtjänster och barn, ungdomar samt dess vårdnadshavare.

Datum
2025-02-20

Diarienummer
SN SN-2024/2298.103

Det är dock uppenbart att det finns en mindre grupp barn och ungdomar som, på grund av olika riskfaktorer, undandrar sig frivilliga insatser och där föräldrarna saknar insikt, vilja eller förmåga att ta emot stöd. Lika uppenbart är det att en oroande andel av dessa barn riskerar att rekryteras in i kriminella strukturer, där de utnyttjas och manipuleras eller uppmuntras till att begå allvarliga brott. Många av dessa barn kan och bör fångas upp i ett tidigt skede för att förhindra den eskalering vi ofta ser. För denna specifika målgrupp finns behov av alternativa insatser som viktiga verktyg för att bryta destruktiva mönster, minska rekryteringen till kriminalitet, stärka föräldrars insikt om barnets situation och skapa bättre förutsättningar för en tryggare framtid och frivilliga insatser bör vara utgångspunkten och förstahandsalternativet.

Genomförandet skulle innebära stora förändringar och medföra ekonomiska och juridiska konsekvenser. Kommunerna skulle bland annat delvis åläggas nya uppgifter som tex kontroll av drogtest och elektronisk övervakning.

Förslaget innebär ett större ansvar för kommunerna. För att uppdraget ska kunna hanteras behöver det säkerställas att ekonomiska resurser tillförs och att implementeringen backas upp av kompetenshöjande insatser. Vidare ser Huddinge kommun en risk i att lagförslaget, likt nuvarande 22 § LVU, saknar tydliga mekanismer för att säkerställa efterlevnad. Om barn eller vårdnadshavare vägrar delta i föreskrivna insatser är det oklart vilka ytterligare steg socialnämnden kan vidta för att säkerställa att insatserna faktiskt genomförs, utöver att överväga åtgärder enligt LVU.

Om regeringen väljer att gå vidare med utredningens förslag vill Huddinge kommun anföra vikten av följande:

- Tydliga riktlinjer för när och hur insatser utan samtycke kan användas.
- Tydliga riktlinjer för handlingsutrymmet och mekanismer för de fall barn eller vårdnadshavare vägrar följa beslutade insatser enligt denna lagstiftning.
- Systematisk uppföljning behöver genomföras för att säkerställa att åtgärderna leder till bättre resultat för barn och familjer.
- Utbildningsinsatser för socialtjänstens medarbetare krävs kring den nya lagstiftningen, eventuellt inom ramen för en överenskommelse mellan staten och SKR, i syfte att implementeringen sker på ett rättssäkert och enhetligt sätt.
- Kostnaderna som medför de nya åtagandena måste finansieras fullt ut enligt rådande finansieringsprincip.

Beslut i detta ärende har fattats av socialnämnden den 2025-02-20